

Boštjan Guček

Družbeni položaj duhovščine na Slovenskem med vojnama. Doktorska disertacija. Mentor: Bogdan Kolar. Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, 2019. XIII + 419 str. <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=112953>

Doktorand Boštjan Guček se je odločil, da bo v svojem doktorskem delu celovito obravnaval družbeni položaj slovenske duhovščine v času obstoja Kraljevine SHS/Jugoslavije, torej na ozemlju, ki sta ga takrat obsegali škofiji Ljubljana in Maribor. Na prvi pogled se zdi, da je bilo o tem obdobju in o tej tematiki povedano že bolj ali manj vse, a vendarle ni tako. Pri pregledovanju in analizi problematike se avtor ni pustil speljati na področje t. i. »klerikalizma«, ki je v povezavi s Cerkvijo in duhovščino neredko predstavljen kot osrednja tema časa med dvema svetovnima vojnama na Slovenskem in kot osnovno gibalno vsega ravnanja tako v Cerkvi kot tudi v širši družbeni skupnosti. V tem smislu velja, da se je držal v dispoziciji začrtanih vsebinskih okvirov. Od drugih, v disertaciji podrobneje obravnavanih tematik, velja omeniti nekaj izrazitejših vidikov. Navadno se v zgodovinospisju govori o duhovništvu kot o zelo enovitem stanu. Vendar je bilo dejansko stanje vse prej kot takšno – med kleriki so bile velike razlike v vseh pogledih. Neurejeno je bilo vprašanje gmotnega stanja in sredstev za preživetje; avtor zato upravičeno govori o kleriškem proletariatu. Zaradi neurejenih odnosov med državo in Svetim sedežem (za razliko od drugih verskih skupnosti, ki so dobile lastno zakonodajo) je ves čas obstajala pravna praznina, ki je onemogočala, da bi bil status katoliških klerikov pravno urejen. Vsekakor sta pri tem imela pomemben delež premajhno zanimanje osrednjih državnih oblasti za reševanje tega področja in politična nestabilnost. Celotno obdobje jugoslovanske zgodovine med dvema vojnama je bilo v znamenju pogostnega menjavanja vlad ali posameznih ministrov. Hkrati drži, da je imelo vodstvo Katoliške Cerkve veliko upanje v rešitve, ki naj bi jih prinesel konkordat in zato drugačnih poti niti ni iskalo. Ker sporazum ni bil ratificiran v parlamentu, ni nikoli stopil v veljavo, odprta vprašanja pa niso bila nikoli razrešena.

Doktorsko delo je nastalo predvsem na temelju izvirnega arhivskega in dokumentarnega gradiva, ki se hrani v slovenskih arhivih in drugih ustanovah. Na žalost ni bilo mogoče uporabiti celotnega gradiva Jugoslovanske škofovske konference, ker je arhiv še vedno nedostopen. Doktorand se je moral pri svojem delu spopasti z množico arhivskega gradiva in pregledati vrsto fondov, pri tem pa je lahko ugotavljal, da določeni deli gradiva niso na svojem mestu ali manjkajo. Drug pomemben vir je predstavljalo časopisje in druge periodične publikacije različnih usmeritev, ki so na Slovenskem izhajale v medvojnem času. Le tako je bilo namreč mogoče priti do izvirnih podatkov, jih zbrati, analizirati in primerjati s podatki o drugih, z obravnavanim stanom primerljivih družbenih skupinah, ki so bile v istem času

dejavnik v javnem življenju. Dobro se je seznanil z zgodovinsko literaturo tistega časa in z doslej objavljenimi razpravami s tega področja. To mu je odprlo pot za oblikovanje ugotovitev o različnih vidikih družbenega položaja duhovščine. Hkrati je s primerjalno metodo lahko vzporedil položaj, v katerem so se nahajali duhovščini primerljivi poklici, npr. učiteljstvo, državni uradniki ipd.

Hiter pogled na doktorsko delo pokaže, da je bilo pripravljeno v skladu z dispozicijo in je potrdilo hipoteze, ki so bile postavljene ob načrtovanju in prijavi dela. Prvotna dispozicija, ki jo je pripravil kandidat, je bila dopolnjena glede na pripombe, ki so jih posredovali poročevalci. Še enkrat velja poudariti vrednost kontinuitete, ki jo zagotavlja ista sestava komisije za oceno tako dispozicije kot disertacije. (Tudi) zato gre za konsistentno in pregledno delo.

Delo je bilo pripravljeno v skladu s pravili, ki veljajo za izdelavo doktorskih del. Obsežni podatki o posameznih dokumentih, od tega, kje se nahajajo, do sistematične ureditve v okviru fonda, vključno s pojasnjevalnimi vsebinami in drugimi informacijami, ki omogočajo identifikacijo, so postavljeni v opombe pod črto – tak je bil dogovor ob začetku pripravljanja doktorskega dela. Avtor je kritično ocenil doslej objavljeno zgodovinsko literaturo, ki obravnava družbeni položaj duhovščine v dveh desetletjih med obema svetovnima vojnoma. Hkrati je opozoril na vprašanja, ki jih bo treba obravnavati v prihodnje – v tem smislu je doktorsko delo mogoče ovrednotiti kot pripomoček za nadaljnje delo in referenčno razpravo za bodoče raziskovalce.

Doktorsko delo predstavlja sistematičen pogled na pomemben segment slovenske družbe med dvema svetovnima vojnoma in je rezultat dela na prvotnih virih. Boštjan Guček je doktorsko delo uspešno zagovarjal 21. novembra 2019 pred komisijo, ki so jo sestavljali doc. dr. Matjaž Ambrožič, prof. emeritus dr. Janez Juhant, znanstveni svetnik Jurij Perovšek in predsednik prof. dr. Robert Petkovšek.

Bogdan Kolar